

TA'LIM SIFATIGA ZAMONAVIY TALABLAR. FAN VA TA'LIMNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI

Mirzayeva Dilnoza

Farg'ona viloyat Qo'shtepa tumani
15-maktab boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi

Annotatsiya:

Sifat ko'rsatkichlariga erishish ularning kattaligi, murakkabligi va kombinatsiyasini ta'minlaydigan boshqaruvga bog'liq. Sifat nafaqat faoliyat natijasi, balki unga ichki potentsial va tashqi sharoitlar shaklida erishish imkoniyati hamda xususiyatlarni shakllantirish jarayoni sifatida qaraladi.

Kalit so'zlar: faoliyat, pedagogika, konseptual, ta'lim standarti, ta'lim texnologiyasi, ta'lim natijasining sifati, potentsial, metodika, dinamika.

Ta'lim, inson faoliyatining har qanday jarayoni yoki natijasi kabi, ma'lum bir sifatga ega. Konseptual jihatdan eng to'g'ri ta'rif ta'lim sifatining quyidagi ta'rifidir.

Ta'lim sifati - bu kompetentsiya va kasbiy ongning izchil va amaliy jihatdan samarali shakllanishini belgilovchi ta'lim jarayoni xususiyatlarining yig'indisidir. Bu erda xususiyatlarning uchta guruhini ajratib ko'rsatish mumkin: ta'lim maqsadiga erishish potentsialining sifati, kasbiylikni shakllantirish jarayonining sifati va ta'lim natijasi sifati. Potentsialning sifati ta'lim maqsadining sifati, sifati kabi xususiyatlarda ifodalanadi ta'lim standarti, ta'lim dasturining sifati, o'quv jarayonining moddiy-texnik bazasi sifati, professor-o'qituvchilar tarkibi, abituriyentlar sifati, axborot-metodik bazasining sifati.

Kasbiylikni shakllantirish jarayonining sifati - ta'lim texnologiyasining sifati, o'quv jarayonini nazorat qilish, o'qituvchilar tarkibini ijodkorlik va samaradorlikka rag'batlantirish sifati. pedagogik ish, o'quvchilarning ta'limga munosabati sifati, o'quv jarayonining intensivligi, ta'limni boshqarish, bilimlarni taqdim etish usullari.

Ta'lim natijasining sifati - kasbiy mahoratni bilish, individual qobiliyat va xususiyatlarni tan olish va amalga oshirish, ish bilan ta'minlash, martaba va ish haqi, o'z-o'zini tarbiyalash metodologiyasini o'zlashtirish, bilim, amaliy ko'nikmalar.

Bu xususiyatlarning har biri alohida tahlil qilish va uni o'lchash va baholash imkoniyatlarini o'rganishni, uni ta'lim jarayonini tashkil etish amaliyotida hisobga olishni talab qiladi.

Kasbiy ta'lim tushunchasi kasbiy ta'lim tushunchasidan farq qiladi. Bu nafaqat bilim va ko'nikmalar, balki ko'p jihatlarni tavsiflovchi kasbiy ongdir ijtimoiy xulq-atvor shaxsiyat - maqsad va qadriyatlardan voqelik va kelajak mezonlariga muvofiq faoliyat natijalarini bilishgacha. Ushbu qoida ta'lim sifatini tushinishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Ta'lim sifati umumlashtirilgan ta'rifda va uning yakuniy taqdimotida mutaxassisning iqtisodiy rivojlanishning hozirgi bosqichi talablariga muvofiq, ma'lum bir davrda kasbiy faoliyatni amalga oshirish qobiliyatini aks ettiruvchi vakolatlar va kasbiy ongning xususiyatlari to'plamidir. samaradorlik darajasi va kasbiy muvaffaqiyat, kasbiy faoliyat natijalari uchun ijtimoiy mas'uliyatni tushunish bilan.

Ta'lim sifatini tushunish nafaqat kasbiy bilimlarning mavjudligini, balki umuman ta'limning tabiati va darajasini, tashkiliy madaniyatni, boshqaruv faoliyatiga roli va funktsional tayyorligini, muammolarni tan olish va tushunish qobiliyatini o'z ichiga oladi. ijodiy izlanish ularning oqilona qarori, o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatlari. Ta'limning natijasi, pirovardida, kasbni anglash va ijtimoiy mas'uliyatdir.

Ta'lim sifati nafaqat natija bilan tavsiflanadi ta'lim faoliyati– mutaxassis – oliy ta'lim muassasasi bitiruvchisining xossalari, shuningdek, ta'lim maqsadi, mazmuni va metodikasi, tashkil etilishi va texnologiyasiga bog'liq bo'lgan ushbu natijani shakllantirish omillari. Bularning barchasi o'ziga xos xususiyatlar bo'lib, ularning shakllanishiga ongli ravishda ta'sir qilish kerak, shuning uchun ularni nazorat qilish kerak. Ta'lim har bir universitetda bo'lishi kerak bo'lgan sifat menejmenti tizimiga muhtoj. Bunday tizimni zamonaviy tizimsiz amalga oshirish mumkin emas. integratsiyalashgan tizim umumiy ta'lim sifatini ham, uning barcha tarkibiy qismlarini ham alohida baholash.

Baholash qanchalik aniq qurilsa va ko'proq xususiyatlar hisobga olinsa, ta'lim sifatini boshqarish shunchalik muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin. O'z navbatida, menejment uning maqsadlari va ularga erishish usullari, funktsiyalari, vakolatlari va ta'lim sifati uchun javobgarligini tavsiflovchi metodologiyasi va tashkil etilishiga bog'liq.

Ta'lim sifatini boshqarish tizimini birdaniga joriy etib bo'lmaydi. U izchil, bosqichma-bosqich, shakllanish va rivojlanish dasturiga muvofiq shakllantiriladi. Ta'lim sifatini tushunish uchun uchta bilim darajasining mavjudligini hisobga olish juda muhimdir. Sifat menejmenti ushbu darajalardan biriga yo'naltirilgan bo'lishi mumkin va bu holda sifatni baholash ushbu holatni hisobga olishi kerak.

Muayyan mavzuni uning asosiy qoidalarini umumiy tushunish darajasida o'zlashtirishingiz mumkin. Har qanday mutaxassisni tayyorlashda siz umumiy tushunish darajasida bilishingiz kerak bo'lgan shunday fanlar bo'lishi mumkin. Va bu fanlar ma'lum bo'lishi va o'quv dasturida ma'lum o'rinni egallashi kerak. Ular ikkinchi darajali yoki ixtiyoriy deb hisoblanmasligi kerak. Ular o'z rolini o'ynaydi kasbiy rivojlanish mutaxassis. Ammo ularning hajmi va o'qitish usullari aynan mana shu rolni - kasbiy dunyoqarashni, boshqa fanlarni yaxshiroq o'zlashtirish uchun asosni, bilimlarning tizimlilikini hisobga olishi kerak.

Ikkinchi bilim darajasi fanni chuqur egallash, bilimlarni bilim va amaliyotning turli sohalariga aylantira olishdir. Bu hodisa va hodisalarni tushuntirish va oldindan ko'rishga imkon beradigan, hodisalarning sabablari va oqibatlarini tushunishga imkon beradigan bilimlar tizimologiyasi darajasidir. Kasb-hunar ta'limida ikkinchi darajali bilimlar sub'ektlari fundamental fanlar bo'lib, nafaqat umumiy kasbiy tayyorgarlikning fundamental fanlari, balki boshqa tsikllarning fundamental fanlari, xususan, gumanitar ta'lim tsikli (iqtisodiyot mutaxassisliklari uchun). , menejment - ta'lim) yoki texnik mutaxassisliklar uchun tabiiy fanlar tayyorlash.

Ta'lim darajalari nafaqat fanlarning tarkibi, balki ta'lim texnologiyasi, ularni o'qitish usullari, ma'lumotlardan foydalanish va boshqalar bilan belgilanadi.

Kasbiy tayyorgarlik darajasi xarakterlanadi yuqori sifatli ta'lim. Bilim darajasi qanchalik baland bo'lsa, ta'lim sifati ham shunchalik yuqori bo'ladi. Ammo qaramlik chiziqli emas, balki spiraldir. Ta'lim darajasini oshirishning umumiy tendentsiyasi bilan ta'lim sifatining pasayishi mumkin va aksincha, uning rivojlanishining ayrim bosqichlarida ta'lim sifatining

oshishi ta'lim darajasining o'sishiga mos kelmaydi. ta'lim. Umuman olganda, bilim darajasi va ta'lim sifatini o'zgartirish bosqichlarini elementar bilimlardan ijodiy, ya'ni kasbiy amaliyot jarayonida yangi bilimlarni yaratishga qodir bo'lgan bilimlarga harakat sifatida aniqlash mumkin. Ijodiy ta'lim - bu shaxsning amaliy kasbiy faoliyatining tarbiyaviy ta'siri, u tanqidiy bilimlar massasini yengib, uni ijodkorlikka aylantiradi. Ta'lim sifatini o'zgartirish tendentsiyasi aynan shunday bo'lishi kerak, bilim darajasining bilim sifatiga va umuman, ta'lim sifatiga bog'liqligi mana shunday namoyon bo'lishi kerak.

Ta'lim sifati bugungi kun talablarini aks ettiradi, lekin kelajakka qaratilgan bo'lishi mumkin. Ta'limning zamonaviy xususiyatlari va ehtiyojlari ham, ta'lim kelajagi ham eng aniq namoyon bo'ladigan ta'limni rivojlantirish tendentsiyalarini hisobga olgan holda sifatni ta'minlash kerak.

Ta'lim sifatini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarning tarkibi va tizimi. Ta'lim sifatining asosiy parametrlari sifatning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillarning yig'indisini, shuningdek, ushbu omillar ta'sirining o'lchovi va xususiyatlarini, ularning bir-biri bilan o'zaro ta'sirini aks ettiradi.

Ta'lim sifatining asosiy omillari ta'lim maqsadi va salohiyatidir. Birinchisi, nafaqat bugungi ta'lim ehtiyojlarini, balki ertangi kunni ham qondiradigan qanday ta'limni ideal deb hisoblash mumkinligi haqidagi jamoatchilik fikrini aks ettiradi. Maqsad rivojlanish tendentsiyasini aks ettiradi ta'lim ehtiyojlari va butun ta'lim tizimiga kirib boradi, nafaqat davlat siyosatida, balki ta'lim jarayonining har bir ishtirokchisining xatti-harakatlarida ham namoyon bo'ladi.

Ikkinchi omil - ta'lim salohiyati - resurslar va ob'ektiv sharoitlar nuqtai nazaridan maqsadga erishish imkoniyatlarini tavsiflaydi.

Bu omillar ma'lum bir ta'lim tashkiloti uchun tashqi va ichki omillardir. Maqsad ham, potentsial ham umumiy ta'lim uchun ham, har bir tashkilot uchun ham alohida mavjud.

Lekin ta'lim sifatini shakllantirishning boshqa omillarini ikki guruhga bo'lish mumkin - tashqi va ichki.

Birinchisiga quyidagilar kiradi: ta'limni davlat boshqaruvi (Ta'lim va fan vazirligi faoliyati), ta'limni tashkiliy-huquqiy ta'minlash ("Ta'lim to'g'risida"gi qonun, Davlat ta'lim standartlari va boshqalar), ta'limni moliyalashtirish tizimi, ta'lim ehtiyojlarining namoyon bo'lishi va ta'lim. ta'lim sifati haqidagi jamoatchilik fikri.

Ikkinchi guruh omillari - ichki - o'qituvchilar va o'quvchilar tarkibi, o'quv jarayonining moddiy-texnik ta'minoti, axborot-metodik ta'minoti, ta'lim texnologiyasi va o'quv ishlari. Sifatni boshqarishning ixtisoslashtirilgan tizimi (agar mavjud bo'lsa) va ta'lim dasturi alohida rol o'ynaydi.

Oxir oqibat, bu omillar ta'lim sifatini ham tizim sifatida, ham uni olish va ta'minlash jarayoni sifatida, shuningdek, ta'lim natijasi sifatini belgilaydi. Shu bilan birga, barcha omillar o'z xususiyatlariga ega, ularning har birining sifati haqida alohida aytish mumkin. Ta'lim sifatini boshqarish nafaqat uning ma'lum darajasiga erishish, balki uning o'zgarishining ijobiy dinamikasini ta'minlashdir.

Ta'lim sifatining barcha zamonaviy ishlanmalarida asosiy e'tibor ta'limning ma'lum darajasiga erishishga qaratilgan. Ammo ijtimoiy rivojlanish jarayonida ta'limning ehtiyojlari va shartlari o'zgaradi va ulardan keyin sifatga qo'yiladigan talablar ham, uni baholash mezonlari ham o'zgarishi kerak.

Ta'lim sifati dinamikasi har xil bo'lishi mumkin. U barqaror yoki beqaror bo'lgan barqarorlik yoki keskin yoki bosqichma-bosqich pasayish yoki sifatning o'sishi yoki turli xil tebranishlari bilan tavsiflanishi mumkin. Bu tendentsiyalar o'zgarish yo'nalishi, sur'ati va ritmlari bilan farqlanadi.

Ta'lim sifatini oshirish kerak. Ammo buni tushunish etarli emas. Qaysi tendentsiyalarga ko'ra ta'lim sifatini oshirish mumkin va maqsadga muvofiq, undan qochish kerak:

Ta'lim sifatini oshirishning bosqichma-bosqich tebranish tendentsiyasi. U bir-biridan keyingi ikkita logistik egri chiziqdan iborat. Ushbu tendentsiyada sifatli sakrash deb atash mumkin bo'lgan bosqichda burilish nuqtasi mavjud. Bu tashqi muhit va sifat menejmentidagi sezilarli o'zgarishlar bilan belgilanadi: yangi tizim va boshqaruv mexanizmini joriy etish, ilmiy-texnikaviy taraqqiyotga erishish, ta'limni muvaffaqiyatli isloh qilish, barcha sifatlardan foydalanishda tanqidiy massani to'plash. yaxshilash omillari.

Shuningdek, ta'lim sifatining doimiy ravishda pasayishi tendentsiyasi kuzatilmoqda. Bu ta'lim tizimidagi halokatli o'zgarishlar tendentsiyasidir. Undan qochish kerak. U, qoida tariqasida, uni boshqarish va isloh qilishdagi qo'pol xatolarni tavsiflaydi.

Ta'lim sifati uzoq vaqt davomida barqaror darajada bo'lishi mumkin. Bu daraja saqlanib qoladi, lekin oshirilmaydi. Bunday holda, ta'lim tizimi yaxshi ishlaydi, lekin umuman rivojlanmaydi, chunki rivojlanish doimo yangi sifatni egallashdir. Ammo ta'lim sifatiga ijtimoiy ehtiyojlar ortib borayotganligi sababli, boshqacha bo'lishi mumkin emas, bu tendentsiya ta'lim sifatini pasaytirish tendentsiyasiga aylanib bormoqda.

Bunday o'sish sur'atlarining o'zgarishi bilan ta'lim sifatining izchil va barqaror o'sishi tendentsiyasi mavjud. Ushbu tendentsiya ancha uzoq davrning logistik egri chizig'i bilan tavsiflanadi.

Ta'lim sifatini boshqarishda menejment qaysi tendentsiyaga yo'naltirilganligiga doimo to'liq ishonch bo'lishi kerak, ta'lim sifati dinamikasi ustidan nazorat bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://goaravetisyan.ru/>
2. <https://yuz.uz/news/>
3. <https://tdi.uz/>
4. <https://arxiv.uz/>

